

Desirée Bela-Lobedde: «La lluita antiracista és residual dins del moviment feminista»

L'afroactivista autora del llibre "Ser mujer negra en España" aborda el feminisme hegemònic, la falta de referents i les actituds racistes que encara perduren

L'activista Desirée Bela-Lobedde | Cedida

Desirée Bela - Lobedde (1978, Barcelona) és bloguera, comunicadora i activista estètica. Tot i que no és gaire d'etiquetes, també es defineix com a afro feminista. A part del seu blog (<https://www.desireebela.com/>), també escriu a *Público*, i col·labora amb altres mitjans com *Playground* o la revista feminista digital *Locas del Coño*. Recentment s'ha alçat com una de les veus de referència dins la lluita antiracista i el feminisme, especialment després de la publicació del seu llibre *Ser mujer negra en España*, on a través de les seves pròpies vivències, exposa les discriminacions quotidianes que pateixen les persones negres i racialitzades a l'estat espanyol.

- El teu activisme va començar a través de les xarxes, quin paper creus que ha jugat internet a l'hora de visibilitzar la lluita dels col·lectius minoritaris?

- Les xarxes compleixen diferents funcions. D'una banda per persones com jo que no ens veiem en els mitjans de comunicació majoritaris, possibilita consumir la informació que tu tries i a la que abans no tenies accés. A més que dins del mateix col·lectiu permet sumar esforços i posar-nos en contacte. Fora de la comunitat afro, permet difondre unes altres formes de viure que fins

aquell moment la gent no en tenia consciència perquè no coneixen. En aquest sentit crec que les xarxes democratitzen molt.

- També deu ajudar a que vosaltres pugueu crear els vostres propis referents?.

- Això és molt important en una societat en què som molt poc visibles: mitjans de comunicació, publicitat? aquí les persones que no som blanques no ens hi veiem representades, o amb una imatge molt esbiaixada. Aquí entra la importància de la representació: que nosaltres mateixes puguem oferir referències a les generacions més joves i puguem explicar les nostres pròpies històries és clau.

- En relació a aquesta visibilitat de què parlem, encara es veuen poques dones negres als mitjans de comunicació?

- Sí, i això passa fins i tot dins del mateix moviment feminista. Molts de cops es denuncia que en un debat sobre temes relacionats amb les dones, totes les persones que hi intervenen són homes. Encara costa molt veure-hi dones, i quan n'hi ha, la majoria són blanques.

- Ara que treus el tema del feminisme... s'ha parlat de tu com a ?feminista negra? o ?afro feminista?. Et sents identificada amb aquestes etiquetes?

- Les etiquetes em fan molta por, perquè quan tu etiquetes et limites. Tot i això, moltes vegades es fan necessàries, així que sí, em considero activista afro feminista.

- Així doncs, el mateix feminisme té moltes cares...

- Clar, no només hi ha un feminisme, n'hi ha molts. A cops passa que des del feminisme blanc, que bateja la resta com a *feminismes perifèrics*, se'ns acusa de causar divisions, de no entendre que l'enemic és comú el patriarcat. Això es deu a que des d'aquests altres feminismes reivindicam que no som perifèrics i que cal tenir en compte altres factors d'opressió. També tenim veu, i no es pot perpetuar la infantilització de les dones d'altres col·lectius i altres lluites. Moltes vegades el que costa és veure que una opressió, encara que no t'afecti a tu personalment, pot estar afectant altres dones.

"Hi ha molts factors d'opressió i de discriminació dins del mateix feminisme, i que s'accepti que aquests feminismes no són perifèrics"

- Quines són les desigualtats que pateixen les dones negres o racialitzades i que des del feminisme blanc no som capaços de veure?

- Jo crec que els punts més habituals que es perden de vista són el racisme i totes les conseqüències negatives que també pateixen les dones migrants i migrades. Des d'aquest feminisme central blanc hegemònic costa molt de veure i llavors ens trobem moltes vegades en situacions d'instrumentalitzar altres mites sense tenir en compte que s'estan oprimint altres dones.

- És això de la fragilitat blanca que comentaves també al llibre?

Exacte. De seguida que tu assenyaes una conducta discriminatòria o racista, apareix aquesta fragilitat que llavors entorpeix tota la conversa.

- Quan estàs en cercles on la majoria de gent és blanca, quan tu has de fer aquesta denúncia, se't fa difícil poder exposar aquestes opressions que pateixes?

- És complicat. Com més propera em sento la persona amb què parlo més em costa. Per exemple aquest dissabte vaig ser en una conversa entre dones, i n'hi havia que no ho enteníen, o que parlaven fins i tot del racisme invers, un concepte que ja s'ha vist que no existeix. Però bé, almenys crec que és positiu que s'obrin aquests espais, que s'obrin aquests debats i la gent comenci a parlar de raça per més que costi, perquè costa.

- Sobre la transversalitat de les accions: les dones blanques quin paper creus que han de tenir en la lluita antiracista?

- Fa unes setmanes vaig publicar una mena de decàleg sobre la "bona persona aliada antiracista" (<https://blogs.publico.es/desenredando/2019/01/08/decalogo-aliada-antirracista/>)?. Més que parlar sobre "on s'han de posicionar les persones blanques", què crec que de vegades pot crear dubtes, prefereixo centra-me en com actuar des de l'entorn més immediats. Per exemple, si persones blanques com tu fan servir una expressió racista, assenyala-la. Els acudits o els mems que corren per grups de WhatsApp, assenyala'ls i frena'ls, perquè si no, es perpetua.

Desirée Bela-Lobedde, autora del llibre Foto: Cedida

- Què és el que es fa més dur per a una persona quan comença a desconstruir-se?

- El moment en què llegeixes o descobreixes una actitud discriminatòria i te n'adones que la portaves a terme. Moltes persones que han llegit el llibre m'ho expressen després. Això crea un malestar que és el que permet començar a revisar-se i a desconstruir-se, és el primer pas. O moltes vegades també amb les històries que publico a Instagram, sempre hi ha algú que

m'escriu i em diu ?El que acabes de descriure m'ha dolgut?. Però hi ha molta gent que té la capacitat de fer aquesta tasca d'autorevisió.

- Però de bones primeres, ningú diu obertament que sigui racista.

- És clar. Com que vivim en la dicotomia de la *bona persona* i la *mala persona*, el racisme es relaciona amb les males persones. El problema està sobretot en què tendim a considerar que el racisme sols és l'agressió física o verbal, llavors ?com que jo mai arribaria al punt d'agredir física o verbalment una persona, doncs no sóc racista, perquè sóc bona persona, i això ho fan les males persones?. Però hem de tenir en compte que el racisme impregna tots els àmbits de la nostra vida, no és sols pegar, agredir algú o cridar ?negre, torna al teu país?.

- T'has deconstruït des de la teva situació?

- I tant, jo vaig començar pel feminisme. També he passat pel fet de culpabilitzar la víctima, de pensar que els *piropos* pel carrer no són agressions. Després vas aprenent d'altres dones que van per davant teu i t'adones que sí que tot això són agressions, és masculista i obeeix a una cultura patriarcal. Quan vaig començar a entrar en contacte amb persones negres -perquè tenia molt poques amistats negres- també vaig començar el meu propi procés de lluitar contra el meu racisme interioritzat. Jo he nascut a Barcelona, m'he criat i educat aquí, i per tant el racisme estructural que impregna tots els àmbits també els he viscut i també els he integrat. És un doble procés de deconstrucció: quant a gènere i quant a raça. S'hi arriba a poc a poc, llegint, escoltant altres activistes?

- Quin paper ha jugat el cabell afro en el tema de la presa de consciència i en la teva lluita com a dona negra i catalana dins d'una societat que encara és racista?

- Tot i que en un principi pot semblar simplement una qüestió superficial, el fet de fer el pas i deixar d'allisar-me el cabell va ser la porta d'entrada a un treball identitari molt fort. Quan ho fas, t'adones que el fet d'allisar-te va lligat a uns canons de bellesa racistes, i a més, veus que aquesta pressió estètica que sents per encabir en un canó completament oposat a com ets tu físicament, implica una negació de la teva pròpia identitat.

"El fet de fer el pas i deixar d'allisar-me el cabell va ser la porta d'entrada a un treball identitari molt fort

- Amb l'activisme estètic que tu reivindiques, demostres també com l'opressió del sistema mateix entra dins nostre sense que ens adonem.

- Clar, això és un tema que ve de segles d'imposició. La primera vegada que la meua mare em va dir que em portava a allisar el cabell jo no vaig qüestionar absolutament res perquè si ella s'allisava el cabell i les dones negres de la meua família també, doncs jo també. Tenim molt interioritzada aquesta creença que el nostre propi cabell és dolent i no s'hi pot fer res? i com que no tens altres referents, i totes les dones negres que apareixen en aquell moment en els mitjans de comunicació apareixen amb el cabell allisat, doncs tu ho fas. Quan comences aquest procés de desconstrucció és quan descobreixes i aprens moltes coses.

- L'activisme estètic també és una manera de dotar-nos de recursos per apoderar-nos, no?

- Exacte, jo crec que aquest activisme estètic té aquesta doble funció de cara a les persones

negres: oferir aquesta informació i aquest coneixement per créixer i per enfortir-se, i de cara enfora, visibilitzar tot el que implica tenir el cabell natural en una societat en què el cabell arriusat - ja no afro- es té per informal, desarreglat, antihigiènic? Quan el teu cabell és llis això no ho veus, no ho vius, no ho saps. Amb l'activisme estètic ho intento visibilitzar.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=vkuMqFIG714>

- Falten dones negres referents?

- Sí, els referents ofereixen aquesta oportunitat de fer de mirall a altres dones que són com jo.

- Què entenem per micro-racismes?

- Un exemple comú: quan parlen amb tu i abans de preguntar-te el nom et demanen d'on ets. O estar en una botiga, i que al de davant li parlin en català a algú i quan arribo jo passen al castellà. I a vegades tot i jo parlant català, l'interlocutor passa al castellà, amb accent clarament català. Un altre exemple és quan em feliciten per parlar català.

"Cal exercici d'autocrítica i replantejar-nos si realment apliquem la sororitat o no. Si ens quedem en el discurs o no"

- Un altre concepte... la sororitat, neologisme del 2018. Què implica?

- Jo crec que la paraula sororitat està clara pel que fa a la teoria però a la pràctica costa que s'apliqui. El que dèiem dels feminismes hegemònics: moltes vegades els lemes com "el feminisme serà antiracista o no serà", o "si en toquen a una ens toquen a totes" estan molt bé, però després no es materialitza. Els darrers mesos hem vist situacions racistes cap a dones al transport públic i ningú ha fet res. Aquesta sororitat: cal fer autocrítica i replantejar-nos si realment apliquem la sororitat o no. Si ens quedem en el discurs o no.

- El 8-M de l'any passat va ser èxit, però continua sent massa blanc?

- Sí. I sé que moltes de les manifestacions del 2018 i de les que vindran, hi ha blocs racialitzats. Però moltes vegades com que les dones que patim el racisme veiem que l'antiracisme és secundari dins la lluita feminista, doncs entenc que les dones racialitzades decideixin participar a la marxa, però fent-ho en blocs on estan amb altres dones amb les que es senten identificades.

- Creus que les demandes del col·lectiu feminista hauria de tenir més en compte el component de raça?

- Sí. Ahir vaig llegir a Eldiario.es (https://www.eldiario.es/desalambre/mujeres-pelean-solo-movimiento-blanco_0_873163105.html) que la coordinadora de la mani del 8-M d'enguany a Madrid hi ha una comissió antiracista formada per dones migrades i racialitzades. Elles mateixes reconeixen que és un pas, però que es tracta d'un camí molt llarg i encara queda molt. De moment la lluita antiracista és residual dins del moviment feminista a Espanya.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=Fevqny1XMbo>

- Parlem ara sobre els espais no mixtos (sense persones blanques): per què encara no qualla aquesta idea?

- He discutit molt sobre espais només de negres. En el meu cas, en determinats moments, sí que se'm fa necessari crear espais amb persones iguals: gent amb la que saps que pots parlar sense que hi hagi agressions. Aquests espais són necessaris perquè ajuden a refermar-se una mateixa i agafar forces, espais lliures de comentaris racistes. Crec que per afavorir cures i aprenentatge - perquè continuo aprenent de dones racialitzades i activistes- em resulta més enriquidor si estic en un espai amb gent com jo. S'ha de tenir molt clar que l'existència d'espais no mixtes no eliminen els mixtos, els complementen! Quin problema hi ha? Estic a favor de tots els espais no mixtes, fins i tot dels que m'exclouen a mi. No hi tinc cabuda en tots i ho comprenc, i mai se m'acudiria criticar-los, perquè entenc que són necessaris.

- El 21 de març és el Dia contra la violència racial: la gent que diu que no veu colors, que veu persones. Això és ser antiracista?

- La gent que diu ?no existeixen les races, només hi ha la raça humana? o ?jo veig persones?... tot això no ho sembla però és racista. Això només ho pot dir una persona que, en el seu dia a dia, el color de pell no li serà mai un impediment. Si tu vius com a blanc en un sistema que afavoreix les persones blanques, és normal que no vegis races, perquè a tu no t'impedeix accedir a un lloc de feina, a accedir a l'habitatge, al lloguer, la policia no t'atura per demanar-te la documentació... Si no ho vius, és normal que no vegis la raça. I després hi ha la concepció que veure races és dolent. No és dolent! S'ha de reconèixer en el sentit d'entendre i acceptar la diversitat de les persones.

"La societat ha evolucionat i la gent es pensa que com que evolucionem, desapareix el racisme. Però no."

- ?És un privilegi ser blanca encara?

- A tot arreu, sí. El supremacisme blanc, el sistema racista en el que vivim, porta molts segles de desenvolupament i implementació. La gent es pensa que com que la societat evoluciona, desapareix el racisme. Però no! El racisme és una estructura que s'ha anat transformant i conformant durant segles. El moviment dels drets civils va néixer sols fa 60 anys, però que són 60 anys al costat de quatre segles d'opressions? Llavors no podem pretendre creure que avui el racisme no existeix.

-Amb el feminisme també passa el mateix?

- El feminisme hegemònic va sorgir en moment d'expansió colonial, llavors és normal que també begui del colonialisme (per tant, sigui racista). I això no ho dic jo, ho diuen moltes feministes (i algunes blanques): cal reconèixer que molts dels avenços feministes que hem fet venen de persones negres. El moviment *trans* en el seu moment eren dones racialitzades. Això no es pot negar, i s'ha de reconèixer i reparar per donar-li la importància que té, no fer un *whitewashing*.

- Quins són els estereotips que pesen més avui sobre les dones negres?

- El més important és aquest procés de ser sempre ?la de fora?. Per exemple a Tenerife, la reina del Carnestoltes, és una dona d'arrels de Guinea-Equatorial, i immediatament, el primer que s'ha dit en molts mitjans es que ?*muy canaria no parece?*. Això és brutal. Si diguéssim que sóc de França o Regne Unit, no sorprendria tant. A Espanya encara hi ha la idea que la gent només pot ser blanca. Per mi és el que em pesa més: sempre ser vista d'algun altre lloc que no sigui *aquí*. I després la idea del nivell socioeducatiu dels negres: moltes vegades es cau en ?la primera dona negra cirurgiana?. No ens dediquem totes a les cures, a la prostitució ni a feines de qualificació

baixa.